

NORGES HØYESTERETT

Den 25. juni 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Falkanger, Kallerud og Bergh i

HR-2020-1335-U, (sak nr. 20-089422STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat Simen Perminow Skjøsberg)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Trude Elisabeth Sparre)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder om lagmannsretten som første instans kan ta stilling til spørsmålet om prøveløslatelse i en ankesak som gjelder forlengelse av forvaringen.
- (2) Asker og Bærum tingrett avsa 14. februar 2020 dom der påtalemyndighetens begjæring om forlengelse av tidsrammen for forvaringen ble tatt til følge.
- (3) A anket til lagmannsretten over saksbehandlingen og reaksjonsfastsettelsen. For så vidt gjaldt saksbehandlingen, anket han over at tingretten ikke hadde vurdert prøveløslatelse.
- (4) I Borgarting lagmannsretts beslutning 1. april 2020 ble anken over saksbehandlingen nektet fremmet. Lagmannsretten fant at det ikke var fremsatt begjæring om prøveløslatelse under behandlingen i tingretten, som derfor korrekt ikke hadde tatt stilling til spørsmålet. Anken over reaksjonsfastsettelsen ble henvist til ankebehandling.
- (5) For lagmannsretten la forsvareren ned prinsippal påstand om at A skulle frifinnes for tiltalen om forlenget forvaring, subsidiært at han måtte prøveløslates på de vilkår lagmannsretten fant hensiktsmessig.
- (6) Borgarting lagmannsrett avsa 26. mai 2020 dom og kjennelse. Lagmannsretten forkastet anken over tingrettens dom hvor forvaringen ble forlenget. Når det gjaldt spørsmålet om prøveløslatelse, la lagmannsretten til grunn at den ikke kunne behandle dette kravet siden straffeloven § 44 andre ledd første punktum legger denne kompetansen til tingretten. For dette spørsmålet avsa retten kjennelse med slik slutning:

«Kravet om prøveløslatelse avvises.»

- (7) A har anket til Høyesterett over lagmannsrettens kjennelse om avvisning av begjæringen om prøveløslatelse. Det er i korthet anført at straffeloven § 44 andre ledd ikke stenger for at lagmannsretten behandler begjæring om prøveløslatelse i en forlengelsessak som er brakt inn for retten av påtalemyndigheten. Bestemmelsen gjelder bare den prosessuelle fremgangsmåten ved begjæring om prøveløslatelse innenfor forvaringens tidsramme og ikke i et tilfelle som her hvor det er spørsmål om forlengelse av tidsrammen. Lagmannsrettens kjennelse må derfor oppheves.
- (8) *Påtalemyndigheten* er enig med forvareren i at lagmannsretten kunne tatt stilling til spørsmålet om prøveløslatelse. Straffeloven § 44 regulerer bare situasjonen der det allerede foreligger en forvaringsdom som domfelte begjærer seg prøveløslatt fra. Bestemmelsen begrenser ikke lagmannsrettens kompetanse. Når lagmannsretten skal ta stilling til spørsmålet om forlengelse av forvaring, må den også kunne ta stilling til det mindre, nemlig prøveløslatelse, dersom retten finner at samfunnsvernet er tilstrekkelig ivaretatt ved dette.
- (9) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at lagmannsrettens beslutning er truffet i første instans, og at utvalget har full kompetanse i saken.
- (10) Anken retter seg mot lagmannsrettens tolkning av straffeloven § 44 andre ledd. Bestemmelsen gjelder prøveløslatelse ved forvaringsstraff og lyder slik:
- «Når den domfelte eller kriminalomsorgen begjærer løslatelse på prøve, fremmer påtalemyndigheten saken for tingretten, som avgjør den ved dom. Når påtalemyndigheten samtykker i prøveløslatelse, kan slik løslatelse besluttes av kriminalomsorgen.»
- (11) Etter ordlyden gjelder bestemmelsen i første punktum generelt for krav om prøveløslatelse dersom ikke påtalemyndigheten samtykker. Domfelte skal da fremsette kravet om prøveløslatelse for påtalemyndigheten som «fremmer ... saken for tingretten». Det fremgår imidlertid av sammenhengen at bestemmelsen først og fremst er skrevet med tanke på tilfeller der en forvaringsdømt begjærer seg løslatt på prøve fra en løpende forvaringsdom: Den «saken» påtalemyndigheten etter bestemmelsen skal fremme for tingretten, er domfeltes krav om prøveløslatelse.
- (12) Når påtalemyndigheten, som her, reiser sak om forlengelse, er den prosessuelle situasjonen en annen. Det påtalemyndigheten her fremmer er i første rekke en sak om hvorvidt forvaringen skal fortsette, og i tilfelle hvor lenge. Om det, selv om forvaringen forlenges, kan være tilstrekkelig av hensyn til samfunnsvernet at domfelte løslates på prøve – eventuelt forblir prøveløslatt, jf. til illustrasjon Rt-2012-1134 – hører naturlig under den samlede reaksjonsfastsettelsen. Bestemmelsen i straffeloven § 44 andre ledd første punktum har da i praksis heller ikke blitt oppfattet å være til hinder for at spørsmålet om prøveløslatelse i en forlengelsessak avgjøres av retten, uavhengig av om påtalemyndigheten har fremmet det.
- (13) Avgjørelsen i Rt-2007-343 gjaldt en annen situasjon og kan ikke være avgjørende for saken her.
- (14) Utvalget er etter dette enig med partene i at bestemmelsen i straffeloven § 44 andre ledd ikke regulerer hvordan en forvaringsdømts krav om prøveløslatelse skal behandles når det fremsettes i en sak om forlengelse av tidsrammen for forvaringen. Bestemmelsen begrenser

altså ikke lagmannsrettens kompetanse i denne situasjonen. Lagmannsrettens kjennelse bygger dermed på uriktig lovforståelse og må oppheves.

- (15) Utvalget finner grunn til å føye til at det åpenbart er lite heldig om spørsmålet om prøveløslatelse først kommer til realitetsavgjørelse i lagmannsretten i første instans. Dersom det kan være aktuelt med prøveløslatelse, må også dette spørsmålet forberedes godt av påtalemyndigheten og kriminalomsorgen. En forutsetning for at tingretten, og dernest eventuelt lagmannsretten, kan ta stilling til om prøveløslatelse skal beslattes, eventuelt på hvilke vilkår, er at forlengelsessaken er tilrettelagt for dette.
- (16) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

Knut H. Kallerud
(sign.)

Aage Thor Falkanger
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)